

SÜRDÜRÜLEBİLİR TIBBİ VE AROMATİK BİTKİLER ÜRETİMİ

Doç. Dr. Oya KAÇAR

Bursa Uludağ Üniversitesi

Ziraat Fakültesi

Tarla Bitkileri Bölümü

e-posta:okacar@uludag.edu.tr

TIBBİ VE AROMATİK BİTKİLERE İLGİ ARTIYOR

ÜLKEMİZİN BİTKİ ÇEŞİTLİLİĞİ BAKIMINDAN POTANSİYELİ

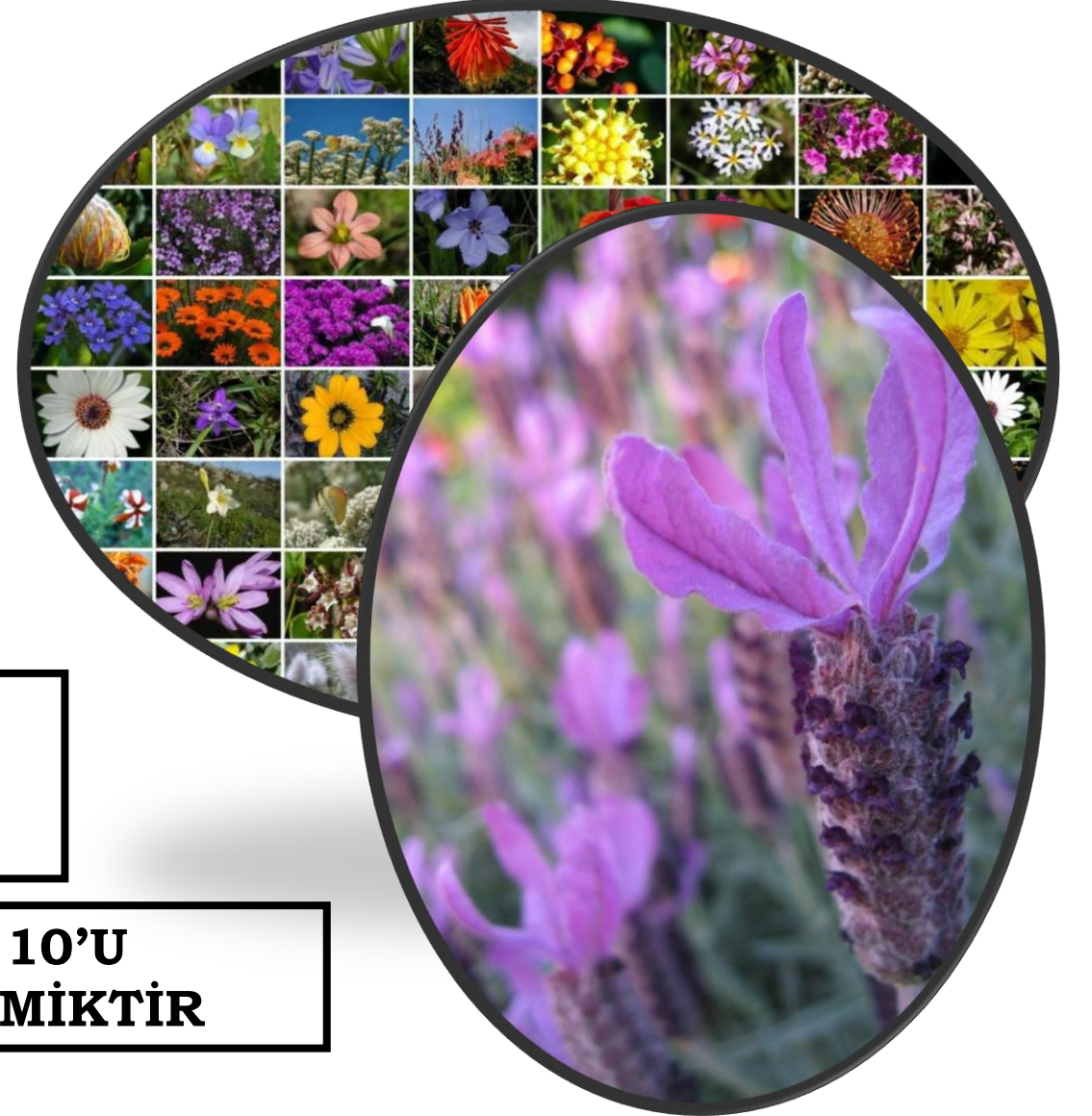
11 707 BİTKİ TAKSONU
3778 ENDEMİK TÜR

3000
TIBBİ VE AROMATİK
BİTKİ

1000
TIBBİ VE AROMATİK
BİTKİ KULLANILIYOR

400
TİCARETE KONU
OLMAKTADIR

% 10'U
ENDEMİKTİR

**TIBBİ VE AROMATİK BİTKİLERDE
ÜRÜN ELDESİ**

DOĞADAN TOPLAMA

**YETİŞTİRİCİLİK
(KÜLTÜRE ALMA)**

**ÜLKEMİZDE TIBBİ VE AROMATİK BİTKİLER YETİŞTİRİCİLİĞİNDEKİ
SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ**

SORUN

DOĞADAN TOPLAMADA YAPILAN YANLIŞLIKLAR

- ▶ **Kontrolsüz ve Bilinçsiz Toplama**
- ▶ **Gen Kaynaklarının Kaybı**
- ▶ **Standart Olmayan Ürün**
- ▶ **Erozyon**

ÇÖZÜM YOLLARI

Doğadan toplanabilecek bitkilere populasyon yoğunluğu ve kullanım alanına göre karar verilmelidir.

Kaliteli ürün eldesinde bilinçli toplayıcılık önemlidir.

Homojen ürün ile ihracat şansı artacaktır.

SORUN

ÇÖZÜM YOLLARI

**ÜRETİM
PLANLAMASINDA
YAPILAN YANLIŞLIKLAR**

Kurumlar ve paydaşlar arasında koordinasyon sağlanması

Ürün bazında havza planlamalarının yapılması

Üreticilerin hangi ürünleri yetiştirmesinin uygun olacağı konusunda bilgilendirilmeleri ve desteklenmesi

Yaygın yetiştiricilik yapılan bölgelerde kooperatif veya üretici birliklerinin kurulması gerekmektedir.

SORUN

**YETİŞTİRİCİLİK İÇİN
UYGUN EKOLOJİ**

**EKOLOJİ İÇİN
UYGUN BİTKİ TÜRÜ**

**SEÇİMİNDE
YAPILAN YANLIŞLIKLAR**

ÇÖZÜM YOLLARI

**Bölge koşullarına uygun türlerin
belirlenerek yetiştiricilik yapılması**

**Başlangıç materyalinin iyi
tanınması**

**Başlangıcın doğru bitki ile olması
gerekmektedir.**

SORUN

**TIBBİ VE AROMATİK
BİTKİLERİN EKİM NÖBETİ
SİSTEMİ İÇERİSİNDE
YETERİNCE YER
ALMAMASI**

ÇÖZÜM YOLLARI

**Bölge ürün deseninde yer alabilecek
tıbbi ve aromatik bitkilerin
belirlenmesi**

- Tek yıllık/Çok yıllık**
- Su kullanım etkinliği**

**Katma değeri yüksek olan ürünlerin
elde edilmesi bölge ürün deseninde yer
alacak ürün çeşitliliğini arttıracaktır.**

SORUN

DAĞINIK ÜRETİM

ÇÖZÜM YOLLARI

KÜMELENME

Ürün bazında tür, alttüre göre bölgelerde üretim havzası oluşturulmalıdır.

Sanayicilerin talepleri doğrultusunda üretim yapılmalıdır.

Sanayici ve üreticiyi bir araya getirecek platformlar kurulmalıdır.

SORUN

ÜRETİM MATERİYALİNİN SAĞLANMASINDA YAŞANAN SORUNLAR

Üreticilerin verimli, kaliteli, adına doğru tohum ve fide bulma konusunda sorun yaşamaları

İnternette, sertifikası olmayan kalitesiz fide satışlarının serbest bir şekilde yapılması ve üreticilerin mağdur edilmesi

ÇÖZÜM YOLLARI

Tohumluk konusunda teknik elemanların yetiştirilmesi, ıslah edilmiş çeşit sayısının artırılması ve sanayicinin talebine göre ıslah çalışılması yapılması gerekmektedir.

Türü ve varyetesi bilinmeyen kontrolsüz fide satışı engellenmelidir.

Tıbbi ve aromatik bitkilerin ıslahı ve tohum üretimi konusunda teşvikler arttırılmalıdır.

SORUN

**DOĞRU ÜRETİM
TEKNİKLERİNİN
UYGULANMASINDAKİ
EKSİKLİKLER**

ÇÖZÜM YOLLARI

Tıbbi ve aromatik bitkilerin sürdürülebilir yetiştiriciliğinde organik tarım ve iyi tarım uygulamalarının teşvik edilmesi, bu konularda çiftçinin eğitimi ve yasal mevzuatların düzenlenmesi gerekmektedir.

- Ekim ve dikim tarihleri**
- Sıra arası ve üzeri mesafeler**
- Damlama sulama**

Mümkün olduğunca organik gübreler tercih edilmeli, kimyasal gübreler kullanılacaksa miktar ve uygulama zamanlarına dikkat edilmelidir.

SORUN

MEKANİZASYON YETERSİZLİĞİ

Tıbbi ve aromatik bitkiler için uygun ekim, dikim, hasat ve harman makinelerinin bulunmaması

Tıbbi ve aromatik bitkilerin hasat sonrası işlemlerinde sorunlar yaşanması

ÇÖZÜM YOLLARI

Bölgeye özgü kooperatifler, birlikler oluşturulmalı ve pahalı olan araçlar, alet, ekipmanlar satın alınmalıdır.

Ülkemizin makine sanayi potansiyeli diğer ülkelerle rekabet edebilecek düzeyde olup, bu potansiyelin kullanılması gerekmektedir.

Yapılacak ıslah çalışmalarıyla mekanizasyona uyumlu bitki çeşitlerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

SORUN

**YABANCI OT,
HASTALIK VE ZARARLILAR
İLE MÜCADELEDEKİ
ZORLUK**

**Tıbbi ve aromatik bitkiler tarımında
kullanılabilecek ruhsatlı pestisit ve
herbisitlerin olmaması**

ÇÖZÜM YOLLARI

**Sürdürülebilir bir mücadele için
organik malç uygulaması
önerilmektedir.**

**Tek yıllık bitki yetiştiriciliğinde
mutlaka münavebe uygulaması
getirilmeli, hastalıklarla savaşım
olarak dayanıklı çeşit ıslahı
yapılmalıdır.**

**İtici ve çekici bitki türleri belirlenmeli
ve yetiştiricilik içerisinde ara bitki
veya sınır bitki şeklinde yer almalıdır.**

**Tıbbi ve aromatik bitkiler
üreticilerinin özellikle organik /
biyolojik mücadele konusunda
desteklenmesi gerekmektedir.**

SORUN

**YABANCI OT İLE
MÜCADELEDEKİ
ZORLUK**

Pirolizidin (PA) ve Tropan alkaloidleri (TA)

**PAZARI
KAYBETME TEHLİKESİ**

ÇÖZÜM YOLLARI

Özellikle alkaloid (pirilizidin) içeren bitkiler sorunu ile ilgili olarak, bakanlıkça bunu içeren bitki türleri, yabancı otlar belirlenmeli, çiftçilere düzenli eğitim verilmeli ve yabancı ot sorununun nelere yol açtığı gösterilmelidir.

SORUN

**HASAT DÖNEMİNDE
YAPILAN YANLIŞLIKLAR**

Hasat Zamanı

ÇÖZÜM YOLLARI

Bitkiler, etken maddenin en yüksek olduğu gelişme döneminde hasat edilmelidir.

SORUN

**HASAT SONRASI YAPILAN
İŞLEMLERDEKİ
YANLIŞ VE EKSİKLİKLER**

KURUTMA

ÇÖZÜM YOLLARI

Kurutmada etken madde kayıplarını (uçucu bileşiklerin) en aza indirmek gerekmektedir.

Kurutma alanlarında fiziksel, biyolojik ve kimyasal kontaminasyonların olmaması için uygun yer seçimleri planlanmalıdır.

Ülkemizin güneşlenme süresi oldukça uzundur, bu nedenle güneş enerji kaynağının özellikle kurutma için iyi kullanılması ve değerlendirilmesi, uygun maliyetli kurutma tünelleri ve benzeri sistemlerin geliştirilmesi gerekmektedir.

SORUN

**HASAT SONRASI YAPILAN
İŞLEMLERDEKİ
YANLIŞ VE EKSİKLİKLER**

ÇÖZÜM YOLLARI

Kurutma, distilasyon gibi işlemler de gerekli olan enerjinin yenilenebilir enerji kaynakları kullanarak enerji maliyetlerinin düşürülmesi gerekmektedir.

Hasadın yapıldığı yerlerde kaybın en aza indirilmesi için hemen distilasyon işleminin gerçekleştirilmesini sağlayan sistemlerin oluşturulması gerekmektedir.

SORUN

**HASAT SONRASI YAPILAN
İŞLEMLERDEKİ
YANLIŞ VE EKSİKLİKLER**

**Distilasyon, ekstraksiyon,
işlemlerinde meydana
gelen kayıplar**

ÇÖZÜM YOLLARI

Hedeflenen maddeye uygun izolasyon yönteminin belirlenmesi gerekmektedir.

Bu konuda yapılan çalışmalardan elde edilen verilerin sektör ile paylaşılması ve bilgi alışverişinin yapılması gerekmektedir.

Sektör düzeyde ürüne özgü uygun ekstraksiyon ve distilasyon yöntemlerinin geliştirilmesi için Ar-Ge sanayi işbirliğinin yapılması gerekmektedir.

SORUN

ÜRETİCİ EĞİTİMİNİN YETERSİZLİĞİ

İnternette fazlaca bilgi kirliliğinin olması ve bu nedenle üreticilerin yanlış yönlendirilmesi

Tıbbi ve aromatik bitkiler tarımına ilgi duyan kişilerin büyük çoğunluğunun yetiştiricilik konusunda tecrübelerinin olmaması

ÇÖZÜM YOLLARI

Bu konuya yönelik bilgilendirmeler yapılmalı ve eğitimler düzenlenmelidir.

SORUN

**ÜRETİCİ BİRLİKLERİ
VE
KOOPERATİFLEŞMEDEKİ
EKSİKLİKLER**

ÇÖZÜM YOLLARI

Üretici birlikleri ve kooperatiflerin TAB'lerde kesinlikle üretime dahil olması gerekmekte, bitki besleme, yabancı ot mücadelesi, tohumluk, hasat konusunda üreticilere tam destek vermesi gerekmektedir.

Sürdürülebilirlik açısından kooperatif sisteminin kurulması çok önemlidir.

SORUN

PAZAR OLANAKLARI VE PAZARLAMA SORUNLARI

**Yeterli pazar araştırması
yapılmadan üretime geçilmesi**

**Dünya pazarlarına göre
standardizasyon
sağlanamaması**

ÇÖZÜM YOLLARI

İyi tarım uygulamaları ve organik tarım yöntemleri ile üretime önem verilmesi, coğrafi işaretlerin alınarak marka değeri yüksek ürünlerin pazara sunulması önemlidir.

Denizli Kekliği

Isparta Gülü

Isparta Gül Yağı

Sütçüler Kekliği

Sütçüler Kekik Yağı

Arapgir Mor Reyhanı

Antep Sumağı

Nizip Nanesi

SORUN

TAĞŞIŞ

ÇÖZÜM YOLLARI

Kapari (*Capparis* spp.)

Geven (*Astragalus* spp.)

Kekik Türleri (*Thymus* ve *Origanum* spp.)

Biberiye (*Rosmarinus officinalis*)

Lavanta (*Lavandula* spp.)

Altın otu (*Helichyrsus* spp.)

Adaçayı (*Salvia* spp)

Aspir (*Carthamus tinctorus*)

Aynısefa (*Calendula officinalis*)

Sarı Kantaron (*Hypericum perforatum*)

ÜLKEMİZDE TIBBİ VE AROMATİK BİTKİLER TARIMINDA MEVCUT DURUM

- Kekik ve defnede ham drog ihracatında ilk sırada yer almaktayız.**
- Önemli haşhaş, anason ve kimyon üreticisi ülkeyiz.**
- Yağ gülü yetiştiriciliğinde ve gül yağı ihracatında Bulgaristan ile birlikte ilk sıralarda yer almaktayız.**

ÜLKEMİZDE TIBBİ VE AROMATİK BİTKİLER TARIMINDA MEVCUT DURUM

-Son yıllarda özellikle Anadolu adaçayı, çörek otu ve lavanta yetiştiriciliğinde artış görülmektedir.

-Biberiye, ekinezya, kapari, meyan kökü, stevia, tıbbi papatya, çöven, tarhun, fesleğen ve sarı kantaron gibi bitkiler de yetiştirilmeye başlanmıştır.

-Salep, Safran, Kardelen ve Göl soğanı gibi geofitlerin tarımı yapılmaya başlanmıştır.

ÜLKEMİZDE TIBBİ VE AROMATİK BİTKİLER TARIMINDA MEVCUT DURUM

-Son yıllarda tıbbi ve aromatik bitkiler ekoturizm içerisinde daha fazla yer almaya başlamıştır.

Yetiştirdiğımız ürünlerde SÖZ SAHİBİ olmamız gerekmektedir.